
Zakonska ograničenja pri zapošljavanju redovnih učenika

Tatjana Stublić, Obrazovna grupa Zrinski, Zagreb, Hrvatska
tatjanas@katarinazrinski.hr

Sažetak - konkurentno tržište rada moguće je ostvariti povećanjem sudjelovanja na tržištu rada ne samo nezaposlenih, neaktivnih ili osoba koje su dugo izvan svijeta rada, već i pravovremenom i kontinuiranom pripremom mladih ljudi za rad i slobodu rada. Jedan od mehanizama i možebitnih mjera poticanja zapošljavanja je i povremeni rad redovitih učenika koji svoja stečena aplikativna znanja i poduzetničke kompetencije povremenim radnim iskustvom primjenjuju na konkretnim radnim zadacima u stvarnom i realnom okruženju. Poslove posredovanja za povremeni rad redovnih učenika srednjoškolskih ustanova obavljaju srednjoškolske ustanove. Novina u pravnim okvirima reguliranja tematike posredovanja za povremeni rad redovnih učenika je donošenje Pravilnika o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem (N.N. br. 19/2011) objavljenog 11.02.2011. godine, a donesenog od strane ministra nadležnog za rad. Pravilnik koji propisuje kako srednjoškolske ustanove mogu obavljati poslove posredovanja za povremeni rad samo svojih redovnih učenika u zemlji, a iznimno i za redovne učenike drugih srednjoškolskih ustanova sa sjedištem u istoj županiji, na temelju pisanog sporazuma koji su dužne dostaviti ministarstvu nadležnom za rad. Na taj način se ograničava mogućnost povremenog rada učenika za vrijeme školskih praznika, zato jer postoje županije u Republici Hrvatskoj (RH) u kojima nema niti jedan registriran učenički servis. Takav stavom i ograničenjima ne stvara se sustav poticanja zapošljavanja mladih ljudi već dovodi do inertnosti kao i do suzbijanja poduzetničkog duha mladih ljudi koji sutra trebaju nositi gospodarstvo RH i ujedno se pravovremeno pripremiti za tržište rada.

Ključne riječi - zapošljavanje, tržište rada, mladi ljudi, učenik, poduzetničke kompetencije

Uvod

Pod aktivnom politikom zapošljavanja mladih podrazumijevamo sustav usmjerenih društvenih intervencija u funkciji prevladavanja nestabilnosti gospodarske situacije, ujednačavanja ponude i potražnje za zanimanjima i vještinama na tržištu rada te razvoj poduzetničkih kompetencija i postepeno uključivanje mladih ljudi na tržište rada od ranih srednjoškolskih dana. Zahvaljujući visokom stupnju obiteljske solidarnosti i dugotrajnoj podršci roditelja, najveći dio mladih nije prepušten sam sebi što uvelike ublažava socijalne rizike. S druge strane, procjenjuje se, naime, da oko 10% stanovništva Hrvatske živi ispod nacionalnog praga siromaštva. Mladi iz siromašnih obitelji trebaju veću društvenu pomoć kako bi se izjednačile njihove šanse u obrazovanju, zapošljavanju te zadovoljavajućem osobnom i obiteljskom životu. Neovisno o životnom standardu mlade treba poticati na razvoj i usvajanje poduzetničkih kompetencija te ih raznim mehanizmima i mjerama usmjeravati na rad. Između ostalog je i Ustavom Republike Hrvatske propisano kako svatko ima pravo na rad i slobodu rada. Pravovremenim uključivanjem mladih ljudi u gospodarska kretanja države i tržište rada otvaraju se mogućnosti da se nakon povremenog rada učenika tijekom školskih praznika osigura njihova zapošljivost i veća konkurentnost nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja. Time se postiže veća stopa zaposlenosti jer samo radna snaga koja ima znanje i vještine može na vrijeme naći svoje mjesto na tržištu rada. Među nezaposlenima velik je broj osoba koje su dugo nezaposlene, a što nezaposlenost duže traje sve manje mogu konkurirati za slobodna radna mjesta u gospodarstvu. Proaktivnost, a ne pasivnost i ograničenja države u nepoticanju fleksibilnijeg sustava poticanja zapošljavanja mladih ljudi dovodi i do razvijanja inertnosti kao i ne stvaranja poduzetničkog duha mladih ljudi koji trebaju nositi gospodarstvo Republike Hrvatske.

Nacionalni dokumenti i strategije za proklamiranje aktivnih mjera zapošljavanja mladih ljudi su: Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine donesen na sjednici Vlada Republike Hrvatske održanoj 2. srpnja 2009. godine i Strateški plan Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva za razdoblje 2011.-2013. Pravni okvir za posredovanje pri zapošljavanju redovnih učenika su: Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN, br. 80/08) Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju

i pravima za vrijeme nezaposlenost (NN, br.121/10) i Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem (N.N. br. 19/2011).

Zakonsko ograničavanje posredovanja za povremeni rad redovnih učenika

Novina u pravnim okvirima reguliranja tematike posredovanja za povremeni rad redovnih učenika je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenost (NN, br.121/10) koji je stupio na snagu 01.11.2010. godine te Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem (dalje u tekstu: Pravilnik) kao *lex specialis*, objavljen 11.02.2011. godine i donesen od strane ministra nadležnog za rad koji izričito propisuju kako srednjoškolske ustanove mogu obavljati poslove posredovanja za povremeni rad svojih redovnih učenika u zemlji, a iznimno i za redovne učenike drugih srednjoškolskih ustanova sa sjedištem u istoj županiji, na temelju pisanog sporazuma koji su dužne dostaviti ministrastvu nadležnom za rad.

S obzirom na donošenje zakonskog i podzakonskog akta, radi zaštite prava i interesa srednjoškolskih učenika ukazuje se na konkretne posljedice donesenih propisa. Srednjoškolske ustanove mogu obavljati djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem pod uvjetom da ispunjavaju kadrovske, organizacijske, prostorne, tehničke i ostale propisane uvjete za obavljanje tih djelatnosti. O povremenom radu redovitog učenika sklapa se ugovor o povremenom radu redovitog učenika između poslodavca, posrednika i učenika uz supotpis kao i pisanu suglasnost njegovog zakonskog zastupnika (roditelja ili skrbnika). Srednjoškolske ustanove obavljaju poslove posredovanja za povremeni rad redovnih učenika srednjoškolskih ustanova za vrijeme zimskog, proljetnog i ljetnog odmora čije trajanje za svaku školsku godinu propisuje ministar nadležan za obrazovanje. Prema Pravilniku o kalendaru rada osnovnih i srednjih škola za školsku godinu 2010./2011., broj radnih dana kada redovni učenici mogu raditi je 61 radni dan, od toga; zimski odmor učenika traje od 24.12.2010. do 07.01.2011. odnosno 9 radnih dana, proljetni odmor učenika traje od 21.04.2011. do 29.04.2011. odnosno 5 radnih dana, ljetni odmor učenika traje od 16.6.2011. do „nije još propisano“ odnosno okvirno 47 radnih dana.

Maloljetni redovni učenik ne smije raditi duže od sedam sati dnevno i 35 sati tjedno. Iznimno, učenik koji je navršio 15 godina života može raditi osam sati dnevno i 40 sati tjedno.

Naknada za posredovanje koje obavlja srednjoškolska ustanova ne može biti veća

od 10%. Doprinosi koji se plaćaju za slučaj ozljede na radu redovnog učenika su: 0,5% za Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i 5% za Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje. Statistički podaci, od tri učenička servisa koja djeluju na području županije grada Zagreba, pokazuju kako 90% isplata koje se izvrše preko učeničkih servisa ne prelaze iznose od 1.000,00 kuna (slovima: tisuću kuna) zarade po učeniku. Za područje RH izdane su 34 dozvole srednjoškolskim ustanovama. Propisujući rad učeničkih servisa samo za potrebe svojih učenika, gledajući s pozicije organizacije rada srednjoškolske ustanove je ekonomski neopravdano iz razloga što u školi mora biti zaposlena osoba koja će obavljati taj dio posla i cijeli period praznika, poglavito ljetnih raditi u ustanovi. Praksa je pokazala kako ne možete za takvu vrstu posla angažirati nastavnika, jer rad preko praznika za njih je neprihvatljiv. Srednjoškolska ustanova bi u tom slučaju morala zaposliti osobu (uvjetovan prvi stupanj fakulteta, stručni studij ili viša škola) koja bi samo obavljala poslova posredovanja preko školskih praznika, a ukoliko se radi o državnoj školi u tom slučaju bi škola morala dobiti i suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa za zapošljavanje konkretne osobe, što je u današnjim uvjetima otegotna okolnost.

Napominjemo kako Pravilnik iznimno dopušta posredovanje za učenike i drugih škola, ali samo unutar svoje županije. Postoje mnoge županije u RH koje nemaju registriranih učeničkih servisa, tako da je velikom broju učenika onemogućena bilo kakva zarada i rad za vrijeme praznika. Na takav način dolazi do povrede i Ustavnih načela, prava svake osobe na rad i povredu načela diskriminacije koja je u ovom slučaju evidentna. Svjetski trendovi kao i direktive Europske unije (EU) pokazale su kako se poduzetničke kompetencije i radne navike trebaju usadivati od najranije mladosti, tako da nam nije jasno zašto i učenici koji su stariji od 15 godina ne bi imali mogućnost dodatne zarade, bez ograničenja i diskriminacije. Srednjoškolske ustanove se statusno, porezno gledajući osnivaju kao neprofitne ustanove, te svaka razlika između prihoda i rashoda koja nastane služi i ulaže se samo za unapređenje pedagoškog standarda. Svu zaradu ostvarenu od naknade za posredovanje, škole koriste za unapređivanje učeničkog standarda. Tako da stav resornog ministarstva kako srednjoškolske ustanove imaju veliku financijsku korist od obavljanja takve vrste posla ne bi trebale gledati jednostrano negativno, jer su to upravo sredstva koja mogu rasteretiti državni proračun i usmjeriti taj novac prema povećanju učeničkog standarda. Ukoliko se već srednjoškolskim ustanovama omogućava, uz uvjete propisne Pravilnikom da dobiju dozvolu

za posredovanje u privremenom zapošljavanju učenika, smatramo da takvu inicijativu trebaju poticati, a ne demotivirati propisivanjem ograničenja u obavljanju te vrste posla. Popisivanjem takvih mjera dovodi do smanjivanja broja učeničkih servisa i smanjivanja mogućnosti rada učenika što svakako ne ide u smjeru razvijanja poduzetničkih kompetencija i poticanja mjera zapošljavanja mladih ljudi. Ekonomski gledano, od takve vrste zapošljavanja, koristi ima više zainteresiranih strana: učenik (primjena stečenih znanja, stvaranje radnih navika, priprema za tržište rada), roditelji (olakšava se financijski proračun kućanstva), država (plaćaju se doprinosi), poslodavci (povremeno angažiranje učenika za određenu vrstu nezahtjevnog posla uz plaćanje nižih iznosa doprinosa) i škole (stjecanje sredstava za unapređivanje učeničkog i pedagoškog standarda). Država treba svojim „mladim ljudima”, budućim radnim snagama koje će sutra nositi gospodarstvo RH, omogućiti bez razlike i ograničenja mogućnost rada preko učeničkih servisa, a također i srednjoškolskim ustanovama omogućiti nesmetan rad i djelovanje, jer u protivnom nema opravdanosti za opstojnost takve vrste servisa koji će posredovati za rad redovnih učenika.

Aktivna politika zapošljavanja

Strateški plan Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva za razdoblje 2011.-2013. (dalje u tekstu: Strateški plan) u svojim posebnim ciljevima razvijanja konkurentnosti i fleksibilnosti tržišta rada proklamira kako se obrazovanjem potiče zapošljivost osobama koje nemaju odgovarajuće kvalifikacije, znanja i vještine, te se smanjuje nesrazmjer ponude i potražnje na tržištu rada. Mjere i zadatci aktivne politike zapošljavanja definirane Strateškim planom usmjerene su prema svakoj pojedinoj ciljanoj skupini, koje se samo u jednom dijelu dotiču učenika srednjoškolskih ustanova.

Uprava za rad i tržište rada koja djeluje pri Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva nadležna je za upravne i druge stručne poslove koji se odnose na radne odnose, tržište rada i zapošljavanje kao i usklađivanje hrvatskoga zakonodavstva s pravnom stečevinom EU i to: normativno uređivanje radnih odnosa, tržišta rada i zapošljavanja, praćenje aktivne politike zapošljavanja, praćenje ravnopravnosti u području zapošljavanja i rada, praćenje ostvarivanja prava za vrijeme nezaposlenosti kao i izrade pravnih tumačenja glede primjene propisa s područja tržišta rada i zapošljavanja. Nerazumijevanje nadležnog tijela za

položaj učenika koji u svojoj školi ili županiji nemaju organiziran učenički servis, a u objektivnoj su nemogućnosti utjecaja na svoju školu da potpiše s drugom školom sporazum ili da potakne srednjoškolsku ustanovu na registraciju učeničkog servisa, stvara problem koji dovodi do nezavidnog i diskriminirajućeg položaja učenika. Dolazimo do zaključka kako postoji animozitet prema učeničkim servisima srednjoškolskih ustanova glede njihove zarade. Resorno ministarstvo s obzirom na svoje ovlasti i nadležnost kao i Strateški plan dužni su voditi brigu o mladim ljudima i pravcu njihove zapošljivosti od njihove mladosti na dalje. Jedan od mehanizama i možebitnih mjera poticanja zapošljavanja je i povremeni rad redovitih učenika koji svoja stečena aplikativna znanja, poduzetničke kompetencije, znanja i vještine, povremenim radnim iskustvom primjenjuju na konkretnim radnim zadacima u stvarnom i realnom okruženju. U okviru Strateškog plana jedini dio u kojem se uključeni učenici je istraživanje tržišta odnosno navodi se kako je potrebno nastaviti provoditi istraživanje o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda o nastavku školovanja kako bi se detektirale namjere učenika o njihovom nastavku školovanja te informiranjem i savjetovanjem utjecalo na njihovu spremnost na upisivanje zanimanja potrebnih gospodarstvu. Iz toga proizlaze smjernice i elementi za utvrđivanje potreba obrazovanja točno određenog profila kadrova za konkretna radna mjesta, ali je naravno bitno tijekom školovanja osigurati učeniku mogućnost rada bez ograničenja i diskriminacije. Jedino opravdano ograničenje za rad je povremeno zapošljavanje za vrijeme trajanja nastave i rad na poslovima koji narušavaju njihovo zdravlje, razvoj i čudorednost.

Zaključak

Svi donešeni nacionalni programi i strategije aktivne politike tržišta rada prvenstveno su usmjerene na smanjenje nezaposlenosti i aktiviranje neaktivnih tražitelja zaposlenja. U okviru dobnih skupina mladih ljudi egzistiraju različite skupine koje se međusobno razlikuju po stupnju zrelosti, pa i formalnim pravima koja im društvo priznaje. Gospodarsko-socijalna kretanja ciklički uzrokuju porast nezaposlenosti, koja najviše pogađa mlade. Naznačeni procesi rezultiraju i usporenim ulaskom u tzv. svijet rada, odnosno sporijim socioekonomskim

osamostaljivanjem, što mlade prisilno zadržava u ovisnom položaju. Jedan od glavnih strateških ciljeva Nacionalnog programa za mlade od 2009. do 2013. godine je unapređenje zakonodavstva koje se odnosi na potrebe i probleme mladih. Krajem 2010. i početkom 2011. godine donose se propisi kojim se ograničava mogućnost učenicima da rade preko učeničkih servisa, djelomično ili u cijelosti ukoliko se radi o županijama u kojima niti jedna srednjoškolska ustanova nije registrirala svoj učenički servis. Svima je bez razlike Ustavom RH zagarantirano pravo na rad i slobodu rada, zakonskim ograničenjima u posredovanju pri povremenom zapošljavanju redovitih učenika ima za posljedicu nedovoljnu integraciju mlade generacije za tržište rada te potencijali mladih kao najfleksibilnijeg i potencijalno najinovativnijeg i najkreativnijeg segmenta suvremenog društva ostaju nedovoljno iskorišteni u fazi srednjoškolskog obrazovanja.

Kratice

EU – Europska unija

RH - Republika Hrvatska

Strateški plan - Strateški plan Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva za razdoblje 2011.-2013.

Literatura

Zakon o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti (NN, br. 80/08)

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenost (NN, br.121/10)

Pravilnik o obavljanju djelatnosti u svezi sa zapošljavanjem (N.N. br. 19/2011)

Strateški plan Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva za razdoblje 2011.-2013.

Vlada RH, Nacionalni program za mlade od 2009. do 2013. godine

Legal limitations in the employment of regular students

Abstract - *competitive labour market may be achieved by increasing participation in the labour market not only unemployed, inactive or those who have long been outside the world of work, but also timely and continuous preparation of young people for work and freedom to work. One of the mechanisms and possible measures to encourage employment and occasional employment of regular students who can their applicative knowledge, entrepreneurial competencies, knowledge and skills, occasional work experience apply to specific tasks in the real environment. Occasional mediation employment of high school students provides secondary schools. The novelty in the legal framework which regulates occasional mediation employment of the high school students is enactment of the Ordinance on the performance of activities related to employment (Official Gazette no. 19/2011) published on 11.02.2011., approved by the Minister of Labour. The Ordinance allows the secondary schools to provide occasional mediation employment only to its students in the country and in very rare situations to students of other secondary schools which are located in the same county, on the basis of a written agreement which have to be submitted to the ministry of labour. The provision limits an ability of students to occasionally work during holidays, because there are counties in the Republic of Croatia where there is not a registered student service. Such an attitude and restrictions encourage the occasional employment of young people and lead to inertia and to the suppression of the entrepreneurial spirit of young people who should take a part in economy of country in the future and also timely preparation for the labour market.*

Keywords - *employment, labour market, young people, student, entrepreneurial competence*

Analiza potreba za obrazovanjem u malim i srednjim poduzećima